

Temat: Wprawki eseisty

Czas realizacji: 1 godz.

Cele zajęć

■ Cel ogólny

Zdobycie wiedzy na temat eseju, nabycie umiejętności analizy tekstu eseju pod kątem jego najważniejszych cech gatunkowych oraz tworzenia tekstu eseju.

■ Cele szczegółowe

Uczeń:

- z zaangażowaniem bierze udział w dyskusji,
- wie, czym jest esej,
- przedstawia, na czym polega specyfika eseju,
- gromadzi argumenty na określony temat,
- wymienia zasady organizacji tekstu eseju,
- analizuje różne teksty i wskazuje cechy eseju,
- poszukuje tematów będących źródłem tekstu dziennikarskiego,
- tworzy krótkie teksty o charakterze eseju,
- sprawnie posługuje się poprawną odmianą polszczyzny pisanej i mówionej.

■ Metody i formy pracy:

- metody aktywizujące – burza mózgów, dyskusja,
- rozmowa kierowana,
- ćwiczenia redakcyjne,
- ćwiczenia z tekstami prasowymi,
- praca z komputerem z dostępem do Internetu,
- indywidualna praca analityczna i redakcyjna.

■ Środki dydaktyczne:

- karta pracy: *Wprawki eseisty*,
- materiały dla nauczyciela: *Wprawki eseisty*,
- „Po polsku. Literatura, język, komunikacja. Zeszyt ćwiczeń do gimnazjum.Kl.3.”, red. L.Adrabińska-Pacuła, A.Hącia, J.Malczewska, J.Olech, WSzPWN,
- fragmenty różnych tekstów prasowych,
- komputer z dostępem do Internetu, m.in. <http://język-polski.pl/esej/258-jak-napisac-dobry-esej-w-7-krokach?showall=&start=3>
- komputer, tablica, arkusze papieru, flamastry.

■ Przebieg lekcji

1. Faza wstępna / prezentacja (5 min.)

- Nauczyciel prosi, by uczniowie zaprezentowali wyniki swej pracy domowej. Uczniowie mieli przeczytać w szkolnej gazecie „Agrafka” tekst, który byłby opatrzone (np. na paginie) nazwą gatunkową: ‘esej’. Po przeczytaniu artykułu uczniowie mieli udowodnić, czy przeczytany przez nich tekst jest esejem (w *Materiałach dla nauczyciela* znajduje się tekst Ewy Klusek pt. „*Smak Błękitnej Planety*” zamieszczony w szkolnej gazecie „Agrafka” 6/2014, który to tekst mógłby być rozdany na poprzednich zajęciach przez nauczyciela uczniom do analizy).
- Chętni uczniowie prezentują wyniki swej pracy na forum; wymieniają, jakie cechy mogą decydować o tym, że dany tekst można by uznać za esej.

Temat: Wprawki eseisty

2. Faza realizacyjna

a) Etapy w pisaniu eseju/ praca indywidualna (14 min.)

- Nauczyciel poleca uczniom, by weszli na stronę <http://język-polski.pl/esej/258-jak-napisac-dobry-esej-w-7-krokach?showall=&start=3> i przeczytali poradnik : „*Jak napisać dobry esej w siedmiu krokach*” (tekst artykułu znajduje się też w *Materiałach dla nauczyciela*).
- Nauczyciel prosi, by uczniowie, korzystając z informacji, które przed chwilą przeczytali stworzyli własny „*Poradnik pisania eseju*” (zad. 1. z *Karty pracy*).
- Po ustalonym czasie wybrani uczniowie na forum prezentują wyniki swej pracy

b) Formułujemy własne sądy/burza mózgów i praca indywidualna (14 min.)

- Burza mózgów i dyskusja na temat: „*Czy w eseju ważne są poglądy i opinie eseisty?*” Rozważanie przez uczniów problemu i swobodne wypowiedzi na forum. Zapisanie przez nauczyciela wniosków na tablicy.
- Uczniowie ćwiczą swoje zdolności w wyrażaniu opinii w tekście eseistycznym: w tym celu wykonują zadania z podręcznika „*Po polsku. Literatura, język, komunikacja. Zeszyt ćwiczeń do gimnazjum.Kl.3.*”, red. L.Adrabińska-Pacuła, A.Hącia, J.Malczewska, J.Olech, WSzPWN : zad. 2, str.165-166 (sformułowanie sądu w związku z myślą: „*Osobno jesteśmy mądrzejsi niż w grupie*”, a następnie przytoczenie dwóch innych opinii na ten temat, np. w postaci cytatu, przysłowia, wypowiedzi znanych osób oraz napisanie jednego akapitu eseju) oraz zad. 7, str. 169 (rozwiniecie w sposób wyrażający aprobatę lub krytykę następującej myśli: „*Wszędzie dobrze, gdzie nas nie ma*”).
- Po ustalonym czasie chętni uczniowie na forum prezentują efekty swej pracy.

c) Tworzymy mapę myśli eseju / praca indywidualna (10 min.)

- Nauczyciel przypomina uczniom, że jednym z ważniejszych kroków w pisaniu eseju jest opisane przez nich w Karcie pracy (zad.1 c) stworzenie planu/mapy myśli eseju (tzw. sprzątanie zgromadzonego materiału). Prosi uczniów o swobodne wypowiedzi, na ile istotny wg nich jest ten etap pisania eseju. Chętni uczniowie na forum wyrażają swe opinie na ten temat.
- Nauczyciel prosi, by uczniowie stworzyli taką mapę myśli do słów Emili Dickinson: „*Żadna fregata, tak jak książka, nie zawiezie nas w odległe strony*” (zad.2. z *Karty pracy*).
- Po ustalonym czasie wybrani uczniowie prezentują wyniki swej pracy.

3. Faza podsumowująca (2 min.)

- Nauczyciel przypomina uczniom kompozycję eseju: odczytuje na głos informację „*A propos pisania eseju*” ze str. 169 podręcznika „*Po polsku. Literatura, język, komunikacja. Zeszyt ćwiczeń do gimnazjum.Kl.3.*”, red. L.Adrabińska-Pacuła, A.Hącia, J.Malczewska, J.Olech, WSzPWN. Przypomina też, że nie wolno mylić eseju ze zwykłą szkolną rozprawką.

Temat: Wprawki eseisty

■ Ewaluacja/samodzielna praca uczniów

Wykonaj zad.3. z Karty pracy polegające na wykonaniu poniższych zadań.

- 1) *Krótkoterminowe: opisz w 7 krokach (wzorując się na zad. 1. z Karty pracy) swój plan pracy nad esejem rozwijającym jedną z następujących myśli:*
  - a) *„Najkrótsze wyrazy: TAK i NIE wymagają najdłuższego zastanowienia” (Pitagoras)*
  - b) *„ Życie jest jak trąbka w orkiestrze jazzowej. Jeśli nic w nią nie tchniesz, nic z niej nie wyjdzie” (Louis Armstrong)*
  - c) *„Nie chodzi o to, żeby przewidywać przyszłość, ale żeby ją tworzyć” (Denis de Rougemont)*
- 2) *Długoterminowe: jedną z powyższych myśli rozwiń w formę eseju.*

Temat: Wprawki eseisty

KARTA PRACY

1. Po przeczytaniu artykułu „Jak napisać dobry esej w siedmiu krokach” (ze strony: <http://język-polski.pl/esej/258-jak-napisac-dobry-esej-w-7-krokach?showall=&start=3>)zapisz, na czym polegają kolejne etapy pisania eseju.

a) Krok 1. : DAT

.....

.....

b) Krok 2.: Burza mózgów

.....

.....

c) Krok 3.: Sprzątanie/mapa mentalna

.....

.....

d) Krok 4. : Studia

.....

.....

e) Krok 5. : Redukcja

.....

.....

f) Krok 6. : Wróćmy od początku

.....

.....

g) Krok 7.: Ostatnie szlify

.....

.....

Temat: Wprawki eseisty

2. Stwórz mapę mentalną do następujących słów Emily Dickinson: „*Żadna fregata, tak jak książka, nie zawiezie nas w odległe strony*” (wypisz teksty, przykłady, dane, informacje, do których mógłbyś się odnieść, dokonaj selekcji materiału i spróbuj dostrzec związki pomiędzy poszczególnymi wypisanymi tekstami, przykładami, bohaterami.; zaznacz je strzałkami)

**„Żadna fregata, tak jak książka,
nie zawiezie was w odległe strony”**

3. Wykonaj poniższe zadania

- 1) Krótkoterminowe: opisz w 7 krokach (wzorując się na zad. 1. z Karty pracy) swój plan pracy nad esejem rozwijającym jedną z następujących myśli:
  - a) „Najkrótsze wyrazy: TAK i NIE wymagają najdłuższego zastanowienia” (Pitagoras)
  - b) „ Życie jest jak trąbka w orkiestrze jazzowej. Jeśli nic w nią nie tchniesz, nic z niej nie wyjdzie” (Louis Armstrong)
  - c) „Nie chodzi o to, żeby przewidywać przyszłość, ale żeby ją tworzyć” (Denis de Rougemont)
- 2) Długoterminowe: jedną z powyższych myśli rozwiń w formę eseju.

MATERIAŁY DLA NAUCZYCIELA

1. Tekst artykułu analizowanego przez uczniów samodzielnie w domu, przed zajęciami

Ewa Klusek, „Smak Błękitnej Planety” („Agrafka” 6/2014)

Życie w absurdalnym schemacie rzeczywistości, gdzie piękno świata przegrywa z mediami, a ludzie wolą dążyć do autodestrukcji spowodowanej brakiem jakiejkolwiek isierki niż chociaż spróbować smaków, które ofiarowuje nam otoczenie.

HARMONOGRAM DNIA: Poranek, jak każdy inny, godzina... zdecydowanie zbyt wczesna. Niezadowoleni wręcz zdenerwowani, a nawet wściekli opuszczacie domy, wsiadacie do aut, autobusów obrażeni na cały świat, że musieliście wyjść ze swojego schronu (potocznie mówiąc- nory). Mimo, że co rano stoicie w korku, wciąż zachowujecie się tak, jakbyście byli zaskoczeni. Zamiast choć na chwilę cieszyć się dniem, rzucacie pod nosiem mięsem na prawo i lewo tak szybko, że wasza czaszka nie nadąża z chłodzeniem. W efekcie każdego napotkanego człowieka kwalifikujecie jako potencjalnego wroga; kogoś, kto chce Wam zaszkodzić, skrzywdzić, coś ukraść. Znudzeni codziennymi zajęciami czy pracą zerkacie co chwila na zegarek, odliczając godziny, minuty, sekundy do wyjścia. Jak gdyby dziś miało się w waszym życiu wydarzyć coś niesamowitego. Powtórka z rozrywki: nadzieja na szybkie dojechanie do domu legła w gruzach, znów ilość aut oraz ludzi spada na was jak grom z jasnego nieba, kolejny szok i zdenerwowanie: jakim prawem skończyli zajęcia o tej samej godzinie i jeszcze mieli chęć usiąść obok w autobusie lub przejechać przez ten sam przejazd na ulicy? Jest! Dom, dotarliście. Zmęczeni szarą rutyną prawie co dzień siadacie na kanapie przed telewizorem, kładziecie się w łóżku z laptopem lub komórką. Przetrząsacie wszystkie kanały i strony wzdłuż i szerz w poszukiwaniu czegoś niezwykłego, zachwycającego, ciekawego, inspirującego czy pięknego. Znużeni jednolitością mediów pograżając się w przemyśleniach, staje się powoli „burrito smutku”. *burrito smutku – (potocznie zwane również naleśnikiem lub kokonem a także zawijaniem się w liścia), człowiekiem pełnym negatywnych uczuć oraz przytłaczających myśli wprowadzających w wir poczucia bezsensowności, nieudacznictwa i użalania się nad własną osobą. Nie widząc nadziei na lepsze jutro, staje się kokonikiem zawiniętym w kołderkę, kocyk. Powoli atakują Was myśli o kolejnym straconym dniu, zaprzepaszczonej szansie na zrobienie czegoś wspaniałego, niesamowitego. Załamujecie się bezsensownością waszej codzienności, przez was nazwaną "szarą codziennością". STOP.STOP.STOP. Jak można w ten sposób żyć? A raczej egzystować, bo życiem tego nazwać nie można. Podtrzymywanie podstawowych funkcji życiowych, takich jak oddychanie, żywienie się czy regeneracja organizmu (sen) nie jest, powtarzam jeszcze raz, NIE JEST życiem. A więc co nim jest, tym właściwym, pełnym, doskonałym w swojej niedoskonałości, uwielbianym przez wielu, a mimo to zbyt małe grono, przelatującym jak piasek przez palce, życiem? A ze mną jest inaczej! Życie dzień w dzień syci mnie w inny sposób, rzeczy, które dla innych mogą być nudną rutyną, mnie dostarczają za każdym razem innych smaków. Wyobrażacie sobie, że można czerpać radość ze wszystkiego. Tak, to możliwe. Problem w tym, że traktujecie swoje życie jak coś, co się wam należy, coś, co jest oczywiste, choć wcale tak nie jest. Nikt z wami nie podpisał umowy na to, ile będziecie „egzystowali”. Dlatego każdy dzień przynajmniej ja traktuję jak dar. Dar, który może się nigdy więcej nie powtórzyć, który chcę przeżyć i posmakować w stu procentach. Myśleliście kiedyś, dlaczego dzieje się tak, że ludzie przed śmiercią żałują i mówią, że gdyby mieli jeszcze jedną szansę, żyliby inaczej? Właśnie dlatego, że życie byle do piątku, byle do weekendu, byle do wakacji, byle jak. Nie doceniacie, jak wielki dar dostajecie każdego ranka, popołudnia, wieczoru, dnia. Co dzień możecie oddychać, macie możliwość przeżycia kolejnego wspaniałego dnia z cudownymi ludźmi, słyszeć delikatne dźwięki otoczenia, uczyć się, widzieć bijące piękno z prostych rzeczy, uwielbiać, czuć magię unoszącą się w powietrzu, smakować tego, co oferuje nam życie, kochać, poznawać świat na nowo i na nowo za każdym razem inaczej.

Temat: Wprawki eseisty

Wielu ludzi po przeczytaniu tego tekstu lub widząc mnie na co dzień: uśmiechającą się i pełną pozytywnej energii, może o mnie powiedzieć, że chodzę z głową w chmurach, jestem marzycielką lub wariatką, która jest wyrwana jakby z innego świata. Czy rzeczywiście tak jest? Jestem wadliwym elementem, który nie działa według ogólnie przyjętego schematu szarości? Nie. Ja po prostu otworzyłam oczy:) Dostrzeganie wszechobecnej magii, piękna otaczającego świata, pozytywów i tych wszystkich niesamowitych cudów życia wbrew pozorom nie jest takie trudne. Wystarczy chcieć, a nie ma rzeczy niemożliwych, prawda? Czy ludziom nie marzy się świat w którym nie brak kolorów, uśmiechu, miłości, dźwięków, szczęścia, barw, melodii, zapachów, marzeń, kształtów, wiary lub nadziei? W poszukiwaniu niby- wymagowanego świata pogrążacie się w książkach i mediach, zapominając, że to wszystko, o czym mówię, jest wokół was! Tak niewiele trzeba, by dostrzec świat takim, jaki jest. Urzeczywistnij swój wymarzony świat, poczuć SMAK BŁĘKITNEJ PLANETY.

Ewa Klusek :) Miłego życia:)

2. Fragment artykułu o eseju ze strony jezyk-polski.pl : „Jak napisać dobry esej w siedmiu krokach”

(<http://jezyk-polski.pl/esej/258-jak-napisac-dobry-esej-w-7-krokach?showall=&start=3>)

Krok 1. DAT (Definicja, Analiza, Teza)

Przeczytaj uważnie temat, wyjaśnij wszystkie pojęcia (wymień synonimy), zinterpretuj go na wszystkie możliwe sposoby, postaw wszystkie możliwe tezy.

Krok 2. Burza mózgów

Zapisz wszystkie pytania, jakie Ci przychodzą do głowy w związku z tym tematem. W tym wszystkim bądź otwarty dopuszczaj do siebie kilka możliwości, odpowiedzi, rozwiązań. Dla każdej dopuszczonej opcji zarezerwuj kolumnę w tabeli, miejsce na stronie lub stronę, na której za chwilę sporządzisz notatki.

Następnie wpisz w dowolnej kolejności

- wszystkich autorów, wszystkie książki (obrazy, utwory muzyczne), z nich bohaterów i cytaty, które mógłbyś wykorzystać w każdej dopuszczonej wcześniej możliwości,
- nurty filozoficzne, myślowe, literackie, artystyczne kojarzone przez Ciebie z daną możliwością
- kontekst historyczny, biograficzny,

Zastanów się również nad ewentualnym mottem dla swojej pracy wypisując wszystkie przychodzące do głowy przykłady.

Krok 3. Sprzątanie – mapa mentalna (lub plan)

W pierwszym etapie odrzuć z tej mnogości przykłady zużyte, nieciekawe, w ten sposób zostaną najwartościowsze, najciekawsze i najtrafniejsze.

Następnie spróbuj dostrzec związki pomiędzy poszczególnymi wypisanymi tekstami, przykładami, bohaterami. Zaznacz je strzałkami łączącymi powiązane elementy i krótko opisz naturę dostrzeżonej pomiędzy nimi analogii. W efekcie tych zabiegów może powstać jedna koncentryczna mapa lub policentryczna, a nawet kilka map mentalnych). Poszukaj gwiazd. Te teksty, konteksty, przykłady, które

Temat: Wprawki eseisty

łączą się z największą ilością innych świetnie nadają się do zorganizowania większych całości w pracy (np. rozdziałów). Inne będą się do nich odwoływać.

Zastanów się czy tych kilku perspektyw, które przyjąłeś nie da się połączyć tak, by wszystko stanowiło rozbudowaną jednorodną całość. Jeśli któraś z nich nie pasuje do kształtującej się koncepcji pracy i jest uboższa od pozostałych, jeśli wydaje Ci się zbędna – odrzuć ją.

Krok 4. Studia

Czas pogłębić swoją wiedzę o każdym przywołanym wcześniej tekście kultury. Przypomnij sobie jego treść, zapoznaj się z różnymi recenzjami i zderz je z własnymi poglądami: z którymi się zgadzasz, a z którymi nie? Może, warto te stanowiska wykorzystać? Uzupełnij mapę o nowe kartki (po jednej na każdy tekst kultury) zawierające nowe informacje poszerzające wiedzę o nich.

Masz jakieś nowe przydatne skojarzenia, przemyślenia, refleksje wypisz je.

Porozmawiaj z kompetentnymi osobami na interesujące Cię tematy, słuchaj co mają do powiedzenia, jeśli w rozmowie pojawiły się ciekawe informacje uwzględnij je w notatkach, jeśli podważają jakiś pogląd, którego nie potrafisz obronić – odrzuć go.

Przeczytaj co o tym problemie już napisano, jakie stanowiska zajmowano. Ustosunkuj się wobec nich. Zastanów się jaką postawę Ty zajmiesz, jak to wygląda na tle tradycji? Wszystkie nowe, przydatne informacje uwzględniaj na mapie mentalnej.

Krok 5. Redakcja

Zbierz wszystkie myśli we względnie samodzielne całości znaczeniowe (nad każdą pracuj oddzielnie), zredaguj je pod względem językowym, skomponuj właściwie zbudowane akapity, nadaj im tytuły i śródtytuły. Weź pod uwagę również wykorzystanie słów-kluczy czy leitmotiwu, które zwiększą spójność pracy.

Przeczytaj jeszcze raz każdą część, zweryfikuj jej poprawność językową kompozycyjną oraz tytuł. Zastanów się jeszcze raz nad kolejnością akapitów. W tym celu wykorzystaj zrobioną na początku mapę mentalną. Zwróć uwagę również na to, czy tytuły i śródtytuły układają się w sensowną i logiczną całość. Następnie przepisz akapity we właściwej kolejności dbając o spójność pracy i nie zapominając o śródtytułach.

Na końcu wybierz zgrabne motto, oddające treść eseju, wskazujące przyjętą perspektywę itp.

Krok 6. Wróćmy od początku

Napisz wprowadzanie eseju. Niech ci nawet do głowy nie przyjdzie charakterystyka epoki czy biografia pisarza. Znacznie lepszym rozwiązaniem jest stawianie pytań.

Możesz zacząć od:

- środka, czyli opisu kluczowego charakteru, wątku, problemu, który uczynisz osią konstrukcyjną całego utworu;
- dowolnego skojarzenia reszta napisze się sama
- przywołania czyjejś myśli, z którą się zgadzasz lub nie zgadzasz

Temat: Wprawki eseisty

Wstęp powinien wprowadzić do tematu, zachęcić do lektury i ogólnie zarysować sposób ujęcia przedmiotu eseju.

Krok 7. Ostatnie szlify

Przeczytaj pracę i popraw na bieżąco dostrzegane mankamenty. Odłóż pracę na kilka dni. Krytycznie ją przeczytaj ponownie zaznaczając wątpliwości, powinno ich być sporo. Dokonaj ostatniej korekty, aby upewnić się, że budowa jest przemyślana przejdź do dekonstrukcji tekstu, tzn. stwórz jego plan odtwórczy.